

PARAMEDİK ÖĞRENCİLERİNİN ÇALIŞAN GÜVENLİĞİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Fatma HAKYEMEZ¹ Bilsev DEMİR¹, Hülya ÖZKALP², Birol ÖZKALP³

Özet

Amaç: Bu çalışma, İlk ve Acil yardım programı ikinci sınıf öğrencilerinin çalışan güvenliği konusundaki görüşlerinin saptanması amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Nitel yapılan çalışmanın evrenini, bir üniversitenin sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu ikinci sınıfında okuyan 55 paramedik öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmış ve araştırmaya katılmayı kabul eden 46 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Veriler, paramedik öğrencilerinin çalışan güvenliği görüşlerinin belirlenmesi amacı ile araştırmacı tarafından literatür incelenerek hazırlanmış görüşme formları ile toplanmıştır. İstatistiksel analizler SPSS paket programında yüzde ve frekans hesaplanarak değerlendirilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılan 46 öğrencinin yaşları 19-38 yaş aralığında olup 42 öğrenci sağlık meslek lisesi mezunudur. Öğrencilerin çoğu hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinde çalışanlar için çalışan güvenliğini tehdit eden durumlar konusunda, %78.26'sı saldırgan hasta ve yakınlarının sözel ve fiziksel şiddete başvurduğunu, %45.65'i çalışanın can güvenliği olmayan ortamlarda bulunduğu yönünde fikirlerini ortaya koymuşlardır. Çalışma ortamında çalışanların güvenliğini tehdit eden risklerden olan enfeksiyon ve bulaşıcı hastalıklardan korunmak için %78.26'sı çalışanların kişisel koruyucu ekipmanları kullanmalarının gerekliliğini bildirmişlerdir.

Sonuç: Bu çalışmanın sonucunda öğrenciler, sağlık kurumlarında ve çalışanlarda çalışan güvenliği kültürü oluşturulması gerektiğini ve çalışanların güvenli ortamlarda, yüksek motivasyonla, etkin, hızlı ve üstün hizmet verebilmesi için kurum tarafından bu alanlardaki eksikliklerin giderilmesinin desteklenmesi gerektiğini açıklamışlardır.

Anahtar Kelimeler: Çalışan Güvenliği, Paramedik, Hastane Öncesi Acil Sağlık Hizmetleri

INVESTIGATING THE VIEWS OF PARAMEDIC STUDENTS ON EMPLOYEE SAFETY

Abstract

Objective:The study was conducted with the purpose of determining the opinions of First And Emergency Aid Program second-grade students on employee safety.

¹ Öğrt.Gör., Selçuk Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Konya ,fatmahakymez@selcuk.edu.tr

² Öğretmen, Özel Lokman Hekim Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Konya

³ Prof.Dr., KTO Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Konya

Materials and Methods: The universe of the qualitative study consisted of 55 second-grade paramedic students who study at a health services vocational school of a university. The purposeful sampling method was employed in the study and 46 students who accepted to participate in the study comprised the sample of the research study. The data were prepared by the researcher by reviewing the literature in order to determine the opinions of paramedic students on employee safety and collected through interview forms. The statistical analyses were assessed by calculating percentage and frequency on SPSS package program.

Findings: The age range of the 46 students who participated in the study was between 19-38 and 42 students are graduated from medical vocational high schools. Almost all of students talked about the possible risk situations for employees in pre-hospital emergency medical services. Most of the students stated that 78.26% of the aggressive patients and their relatives had used verbal and physical violence, and 45.65% stated that the employees were in non-safety environments. 78.26% of employees reported that employees should use personal protective equipment in order to protect them from infection and infectious diseases which were threatening the safety of employees.

Conclusion: In the results of this study students explained that at health institutions and on workers, employee safety culture should be created and in order to provide highly motivated active and fast superior service of health workers, the secure environment and the elimination of deficiencies in this area by the institution should be supported.

Keywords: Employee Safety, Paramedic, Pre-hospital Emergency Medical Services

GİRİŞ

Hastane Öncesi Acil Sağlık Hizmetleri, hastalık veya yaralanmaya bağlı olarak acil tıbbi yardıma ihtiyacı olan bireye yer ve zaman kısıtlaması olmaksızın acil sağlık hizmetinin, hastane dışında ulaştırılmasıdır. Hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinin etkin bir şekilde sunulabilmesi ve sürdürülebilmesi için alanında özel eğitim almış ve donanımlı insan gücüne ihtiyaç vardır (Hakyemez, 2018; Ekşi, 2015: 64-71; Gül, 2012: 94-98) . Çalışan güvenliği; sağlık hizmeti sunumunda çalışanların zarar görmesine yol açabilecek her türlü işlem ve süreçlerle ilgili alınacak tedbir ve iyileştirme uygulamalarına yönelik faaliyetleri ifade eder. Hastane Öncesi Acil Sağlık Hizmetlerinde görev alan sağlık profesyonelleri herhangi bir acil durum karşısında; olay yerinden kaynaklanan belirsizlikler, olay yeri güvenliğinin yeterli sağlanamadığı durumlar, hasta ve/veya yakınlarından kaynaklanan ve çalışan güvenliğini tehdit eden durumlar karşısında risk altındadırlar ve çoğu zaman bu risklere karşı savunmasızdırlar (Ekşi, 2015: 64-71; Resmi Gazete, 2011).

Hastane Öncesi Acil Sağlık Hizmetlerinde görev alan sağlık profesyonelleri; tehlikeli maddelere maruz kalma, bulaşıcı hastalıklar, kesici delici aletlerle meydana gelen yaralanmalar, sözel ve fiziksel şiddete maruz kalma, gürültü, insan sağlığını- aile ve sosyal yaşamı olumsuz

etkileyen nöbetler, olay yerinde ya da ambulans içerisinde travmaya maruz kalma, ağır kaldırmaya bağlı sırt yaralanmaları, düşme ve çarpmaya bağlı kas-iskelet sistemi yaralanmaları, stres gibi sağlığı ve güvenliği tehdit eden olası risklerle karşı karşıyadır. Sağlık sektöründeki hızlı büyüme ve gelişmeye paralel olarak mesleki risk ve hastalıklarda artış, çalışan sağlığını ve güvenliğini etkilemektedir. Bu nedenle hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinin etkin bir şekilde sunulabilmesi çalışan sağlığı ve güvenliği ile doğrudan ilişkilidir (Hakyemez ve Kul, 2016; Ekşi, 2015: 64-71).

Son yıllarda çalışan sağlığı ve güvenliğine yönelik bilgi ve birikimlerin azlığı nedeniyle sağlık bakımı olumsuz etkilenmektedir. Bu nedenle bu araştırma, Selçuk Üniversitesi ilk ve acil yardım programında öğrenim gören ve yaz stajlarını tamamlayan öğrencilerin, çalışan güvenliğini tehdit eden/edecek etmenlerin neler olduğu, kullanılan kişisel koruyucu ekipmanların çalışan güvenliğini sağlamada yeterli olup olmadığı, çalışanlar için riskli durumları azaltmak, güvenli bir çalışma ortamı sağlamak için kurum tarafından alınması gereken önlemlerin neler olabileceği konusundaki görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır

1.Gereç ve Yöntem

Çalışma, nitel araştırma modelinde yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini, 2015-2016 eğitim öğretim döneminde Selçuk Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu İlk ve Acil Yardım Programı ikinci sınıfta öğrenim gören 55 paramedik öğrencisi oluşturmuştur. Çalışmada gönüllülük esas alınmış ve 46 öğrenci ile çalışma tamamlanmıştır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örneklemede, seçim için önemli olduğu düşünülen ölçütler belirlenmekte ve bu ölçütlere göre seçilen örneklemin, araştırma evrenini bütün nitelikleri ile temsil edebildiği düşünülmektedir (Tavşancıl ve Aslan, 2001).

Paramedik öğrencilerinin çalışan güvenliği görüşlerinin belirlenmesi amacı ile dört sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formları oluşturulmuş ve sosyo-demografik veriler için üç maddelik soru hazırlanmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e göre, "Nitel Araştırma", gözlem, görüşme ve döküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Görüşme formunun iç geçerliğini sağlamak amacı ile görüşme formları hazırlanma ilkeleri bakımından incelenmiş, veri toplama araçları araştırma öncesi Selçuk Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ilk ve acil yardım programı birinci sınıfta öğrenim gören 10 öğrenciye yüz yüze görüşme yöntemi ile uygulanmıştır. Ön uygulama sonrası anlaşılır olduğu belirlenen veri

toplama araçlarında değişiklik yapılmamıştır. Araştırmanın gerçekleşmesi sırasında çalışmaya katılan öğrencilerin bilgilendirilmiş onamları alınmıştır.

Araştırmada, görüşme formu aracılığıyla toplanan veriler, içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Her görüşme sorusuna ilişkin kodlar oluşturulmuştur ve oluşturulan bu kodlar arasındaki ortak yönler bulunmaya çalışılmış ve sonucunda tanımlama ve yorumlamaya imkan sağlayacak sistematik bir biçimde düzenlenmiştir. Son aşamada da, araştırmacı tarafından neden-sonuç ilişkisine dayalı belirlenen literatür çerçevesinde bulgular arasındaki ilişkiyi açıklayıcı yönde yorumlar yapılmıştır. Yorumlar ve bulgular ışığında sonuç ve önerilere ulaşılmıştır.

2.Bulgular

Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Sosyo-Demografik Özelliklerin Dağılımı

Değişkenler	Sayı	%
Cinsiyet		
Kadın	34	74
Erkek	12	26
Mezuniyet		
Sağlık Meslek Lisesi	42	91
Diğer	4	9

Araştırmaya katılanların yaşları 19-38 yaş aralığında değişmekte olup, öğrencilerin %74’ü kadın, %26’sı erkeklerden oluşmaktadır. Öğrencilerin %91’i sağlık meslek lisesi mezunu iken %9’u sağlık dışı bölümlerden mezundur (Tablo 1).

Katılımcıların, hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinde çalışanlar için çalışan güvenliğini tehdit eden durumlar (olası riskler) neler olabilir? sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 2’de verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %78.26’sı saldırgan hasta ve yakınları tarafından sağlık çalışanına yönelik sözel ve fiziksel şiddete maruz kalma oranının yüksek olduğunu, %45.65’i ise çalışanların can güvenliği olmayan ortamlarda çalışmak durumunda kaldıkları yönünde fikirlerini ortaya koymuşlardır. Araştırmaya katılanların %45.65’i enfeksiyon ve bulaşıcı hastalıklara yakalanma riskini, %39.13’ü trafik kazalarını, %21.73’ü olası iş kazalarını, %8.69’u kesici delici alet yaralanmalarını, %15.21’i olağanüstü durumları ve

%4.34'ü sağlık çalışanı eğitimi eksikliğini güvenlik tehdidi unsuru olarak açıklamışlardır (Tablo 2).

Tablo 2: Çalışan Güvenliğini Tehdit Eden Durumlar (Olası Riskler)'in Dağılımı

Değişkenler	Sayı	%
Saldırgan hasta ve hasta yakınları tarafından sözel ve fiziksel Şiddete maruziyet	36	78.26
Can güvenliği olmayan ortamlarda çalışma	21	45.65
Bulaşıcı hastalıklara yakalanma ve enfeksiyon	21	45.65
Trafik Kazaları	18	39.13
Olası iş kazaları	10	21.73
Olağanüstü durumlar	7	15.21
Kesici delici alet yaralanmaları	4	8.69
Sağlık çalışanı eğitim eksikliği	2	4.34

Çalışma ortamında, çalışanların güvenliğini tehdit eden risklerden biri de enfeksiyondur. Sizce bir sağlık çalışanı enfeksiyon riskinden korunmak için neler yapmalıdır? sorusuna, katılımcıların verdikleri cevaplar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Enfeksiyon Riskinden Korunmak İçin Neler Yapılmalıdır? Sorusuna Öğrencilerin Verdikleri Cevapların Dağılımı

Değişkenler	Sayı	%
Kişisel koruyucu ekipman kullanımı	36	78.26
Aseptik tekniklere uyulması	27	58.69
Aşılama	8	17.39
Ambulans dezenfeksiyonunun yapılması	6	13.04
Sağlık çalışanı ve toplum eğitimi	6	13.04
İzolasyon	5	10.86
Tıbbi atık kontrolü	3	6.52

Araştırmaya katılan öğrencilerin %78.26'sı sağlık çalışanlarının kişisel koruyucu ekipmanları kullanmalarının gerekliliğini bildirmişlerdir. Aynı zamanda öğrencilerin %58.69'u aseptik tekniklere uyulması, %17.39'u aşılama, %13,04'ü ambulans dezenfeksiyonunun sağlanması, %10.86'sı izolasyon, %6,52'si tıbbi atık kontrolü konusunda ve %13.04'de sağlık çalışanı ve toplum eğitiminin üzerinde durulması gerektiğini vurgulamıştır (Tablo 3).

Çalışma ortamında bulundurulan kişisel koruyucu ekipmanlarla ilgili görüşleriniz nelerdir, sizce çalışan güvenliğini sağlamakta yeterli midir, nedenlerini açıklayarak anlatınız? sorusuna, katılımcıların verdikleri cevaplar Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4: Kişisel Koruyucu Ekipmanların Çalışan Güvenliğini Sağlamakta Yeterli Olup Olmadığına Dair Verilen Cevapların Nedenlerine Göre Dağılımı

Değişkenler	Sayı	%
Yeterli değil	26	56.52
Bulaşıcı hastalıklara karşı koruyuculuğu yeterli değil	20	43.47
Kullanımı konusunda bilgi eksikliğinin olması	14	30.43
Kalitesiz ve kolay yırtılabilir olması	8	17.39
Ekipmanlara ulaşımın zor olması	6	13.04
Sayıda sınırlı olması	4	8.69
Kullanımının pratik olmaması	3	6.52
Kurum eğitimlerinin yetersiz olması	2	4.34

Çalışma ortamında bulundurulmuş kişisel koruyucu ekipmanlarla ilgili görüşleriniz nelerdir, sizce çalışan güvenliğini sağlamakta yeterli midir, nedenlerini açıklayarak anlatınız? sorusuna, öğrencilerin %56.2'si kişisel koruyucu ekipmanların çalışan güvenliğini sağlamakta yeterli olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların %43.7'si koruyucu ekipmanların bulaşıcı hastalıklara karşı koruyuculuğunun yeterli olmadığını, %30.43'ü kullanım konusunda çalışan personelde bilgi eksikliği olduğunu, %17.39'u koruyucu ekipmanların kalitesiz ve kolay yırtılabilir olduğunu ve bu nedenle kesici delici alet yaralanmalarını önleyemediğini, %13.04'ü ekipmanlara ulaşımın zor olduğunu, %8.69'u ekipmanların sayıda sınırlı olduğunu, %6.52'si kullanımının pratik olmadığını ve %4.34'ü kurumda koruyucu ekipmanlar ile ilgili eğitimlerin yeterli olmadığını ifade etmiştir (Tablo 4).

Çalışanlar için riskli durumları azaltmak ve güvenli bir çalışma ortamını sağlamak için sizce kurum tarafından alınan önlemler neler olmalıdır? Sorusuna katılımcıların verdikleri cevaplar Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5: Çalışanlar İçin Riskli Durumları Azaltmak ve Güvenli Bir Çalışma Ortamı Sağlamak İçin Sizce Kurum Tarafından Alınan Önlemler Neler Olmalıdır? Sorusuna Öğrencilerin Verdikleri Cevapların Dağılımı

Değişkenler	Sayı	%
Güvenlik güçleri ile entegrasyonun sağlanması	23	50
Toplum eğitimi	21	45.65
Koruyucu ekipmanların sayısı ve kalitesinin artırılması	19	41.30
KKM tarafından olay hakkında ayrıntılı bilgi vermesi	8	17.39
Cezai yaptırımların uygulanması	3	6.52
Çalışanların periyodik muayenelerinin yaptırılması	1	2.17
İletişim	1	2.17

Araştırmaya katılan öğrencilerin %41.3'ü kurum tarafından desteklenerek koruyucu ekipmanların sayısının ve kalitesinin artırılması, %50'si güvenlik güçleri ile entegre (Polis, Jandarma, İtfaiye) bir çalışma ortamının sağlanması, %17.39'u vaka öncesi olay hakkında komuta kontrol merkezinin ayrıntılı bilgilendirme yapması ve %45.65'i toplumun bu konuda eğitilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Aynı zamanda %6.52'si çalışan güvenliğini tehdit eden kişilere caydırıcı cezai yaptırımların uygulanmasının önemini, %2.17'si periyodik muayene ve %2.17'si iletişimin önemini vurgulamışlardır (Tablo 5).

3. Tartışma

Sağlık profesyonelleri, çalıştıkları ortamlardan kaynaklı hastaların teşhis, tedavi ve nakli süresince sayısız risk ile karşılaşmaktadır (Arsal Yıldırım ve Gerdan, 2017: 37-49). Hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinde, çalışılan ortamın belirsizliği, hasta hakkında detaylı bilgiye sahip olunmaması, hastaya yapılan müdahalenin dar ve hareketli bir alanda yapılıyor olmasından kaynaklı bu risklerin artışı kaçınılmazdır. Bu nedenle çalışmamız, yaz stajlarını tamamlayan öğrencilerin, çalışan güvenliğini tehdit eden/edecek etmenlerin neler olduğu, kullanılan kişisel koruyucu ekipmanların çalışan güvenliğini sağlamada yeterli olup olmadığı, çalışanlar için riskli durumları azaltmak, güvenli bir çalışma ortamı sağlamak için kurum tarafından alınması gereken önlemlerin neler olabileceği konusundaki görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinde sağlık çalışanlarının büyük bir kısmının şiddetle karşılaştığı, şiddet uygulayanların büyük çoğunluğunu hasta ve hasta yakınlarının oluşturduğu ve bu durumun duygusal tükenmeyi artırdığı belirtilmektedir (Çelebi, 2016:1-13). Aldem ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada son bir yılda hasta ve yakınları tarafından sözel şiddete maruz kalanlar %65.6, Çelebi'nin yaptığı çalışmada son bir yılda fiziksel şiddete maruz kalanlar %11.2, sözel şiddete maruz kalanlar %74.1 olarak bildirilmiştir (Çelebi, 2016:1-13; Aldem vd., 2013: 60-67). Özata ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada katılımcılara, çalışma alanında güvenliğinizi en çok tehdit edecek olan riskler nelerdir? sorusuna katılımcıların %85.9'u sözel hakaret, saldırı ve fiziksel şiddet riski cevabını vermiş ve katılımcıların %31.1'inin birden fazla fiziksel şiddete, %77.6'sının birden fazla sözel şiddete maruz kaldığını belirttikleri görülmüştür (Özata vd., 2017:1-13). Bununla birlikte Gül çalışmasında çalışanların % 25'inin yılda 1-3 kez şiddet gördüğünü, her ekipte bir çalışanın şiddete maruz kaldığını ve çalışanların %75'inin hasta yakınlarının kendilerine psikolojik şiddet uyguladıklarını ifade etmişlerdir (Gül, 2012: 94-98). Bizim çalışmamızda da öğrenciler, hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinde çalışanlar için çalışan güvenliğini tehdit eden olası risklerin

başında saldırgan hasta ve yakınları tarafından sağlık çalışanına yönelik sözel ve fiziksel şiddete maruz kalma durumunu ve çalışanın can güvenliği olmayan ortamlarda çalışmak durumunda kaldıklarını bildirmiştir. Literatürde benzer çalışmalar incelendiğinde hasta ve hasta yakınları tarafından sözel ve fiziksel şiddete maruz kalmanın yüksek olduğu görülmektedir (Aldem, 2014: 27-43; Gülen vd., 2016: 145-149).

Özata ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada katılımcıların %77.2'si çalışma alanlarında bulaşıcı hastalıklar riskini tehdit unsuru olarak bildirmiş ve %95.1'i acil servise başvuran hastalardan bulaşıcı hastalık kapma riskine kısmen ve kesinlikle cevabını vermiştir (Özata vd., 2017:1-13). Aldem ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada son bir yılda kan ve vücut sıvılarıyla bulaş yaşama durumu %56.4, Önal'ın çalışmasında bu oran %22.9 olarak bildirilmiştir (Aldem vd., 2013: 60-67; Önal, 2015: 239-244). Gülen ve arkadaşlarının çalışmasında katılımcıların %30.9'unun kan ve vücut sıvılarının göz ile temasına maruz kaldığı, Yılmaz'ın çalışmasında %27.2'sinin bir ve daha fazla maruziyet yaşadıkları bildirilmektedir (Gülen vd., 2016: 145-149; Yılmaz, 2012: 13-20). Bizim çalışmamızda da enfeksiyon ve bulaşıcı hastalıklarına yakalanma riskini güvenlik tehdidi unsuru olarak bildirme durumu üçüncü sırada yer almakta olup, katılımcılar tarafından enfeksiyon ve bulaşıcı hastalıklara yakalanma riski, güvenliği tehdit eden olası risk olarak tanımlanmaktadır.

Çalışmamızda katılımcıların hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinde çalışanlar için çalışan güvenliğini tehdit eden olası riskler olarak dördüncü sırada trafik kazaları ve beşinci sırada olası iş kazalarını bildirdikleri saptanmıştır. Önal çalışmasında içinde bulunduğu ambulanda son bir yılda trafik kazası geçirenleri %11, Yılmaz ise çalışanların %41.8'inin bir veya daha fazla trafik kazası geçirdiğini bildirmiştir. Gülen ve arkadaşlarının çalışmasında son iki yılda bir kez kaza geçiren ATT ve paramediklerin sayısı %72'dir (Gülen vd., 2016: 145-149; Önal, 2015: 239-244; Yılmaz, 2012: 13-20).

Afet ya da olağanüstü durumlarda sağlık profesyonellerinin güvenliğini tehdit eden unsurlar artmaktadır. Hastane öncesi acil sağlık profesyonellerinin olay yerine giden ve tedaviyi başlatan ilk ekip olması, tanı ve tedavi süresince hızlı kararlar alma zorunluluğu, kritik hastalara uygun olmayan çevre koşullarında müdahale etme zorunluluğu olası riskleri daha da artırmaktadır (Arsal Yıldırım ve Gerdan, 2017: 37-50). Çalışmamızda katılımcıların hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinde çalışanlar için çalışan güvenliğini tehdit eden olası riskler olarak altıncı sırada olağanüstü durumları risk olarak bildirdiği görülmekte olup sonuçların literatürle benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Kesici-delici aletlerle yaralanmalar enfeksiyon bulaşma riskini artırdığı ve yaralanmalara sebep olduğu için sağlık profesyonelleri tarafından bu aletler ile oluşan

yaralanmalar risk olarak görülmektedir (Yılmaz, 2012: 13-20). Özata ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada katılımcılara, çalışma alanında güvenliğinizi en çok tehdit edecek olan riskler nelerdir? sorusuna katılımcıların %47.3'ü kesici delici aletle yaralanma riski cevabını vermiş ve katılımcıların %44'ü kesici delici alet yaralanması yaşadığını belirtmiştir (Özata vd., 2017:1-13). Aldem ve arkadaşlarının çalışmasında sağlık profesyonellerinin kesici delici aletle yaralanma durumları incelendiğinde %70.2'sinin çalışma hayatı süresince, %41.7'sinin son bir yılda yaralanmaya maruz kaldıkları belirtilmiştir (Aldem vd., 2013: 60-67). Yılmaz'ın çalışmasında, kesici delici aletle yaralanma durumu %39, iğne batması sonucu yaralanma %24.1 olarak; Gülen ve arkadaşlarının çalışmasında kesici delici aletle yaralanma durumu %22.5, iğne batması sonucu yaralanma ise %52.2 olarak görülmektedir (Gülen vd., 2016: 145-149; Yılmaz, 2012: 13-20). Bu çalışmada, kesici delici alet yaralanmaları riskini güvenlik tehdidi unsuru olarak algılayanların sayısı düşük olmakla birlikte önem sırasına göre yedinci sırada yer almaktadır.

Biyolojik risk etmenlerine maruziyetin en aza indirilmesi ve/veya önlenmesi açısından kişisel koruyucu ekipmanların kullanımına gereken önemin verilmesi gerekmektedir (Solmaz ve Solmaz, 2017: 147-156). Bu çalışmada katılımcıların yüksek oranda, sağlık çalışanlarının enfeksiyon riskinden korunmak için kişisel koruyucu ekipmanları kullanmalarının gerekliliğini bildirdikleri görülmektedir. Aldem ve arkadaşlarının çalışmasında katılımcıların %77.1'i enfeksiyonu önleyebilmek için yapılan uygulamalar arasında kişisel koruyucu ekipmanları kullandıklarını bildirmiştir (Aldem vd., 2013: 60-67). Yılmaz'ın çalışmasında katılımcılara kan ve vücut sıvılarıyla bulaş riskini azaltmak için ne kullandıklarını sorguladığında, %44.4'ü eldiven, %29.1'i maske, %6.4'ü önlük, %7.8'i gözlük cevabını vermiş ve %4.2'si kişisel koruyucu ekipman olarak birden fazlasını kullandıklarını belirtmiştir (Yılmaz, 2012: 13-20). Aynı zamanda sağlık çalışanlarının enfeksiyon riskinden korunmak için öğrenciler sırasıyla; aseptik tekniklere uyulması, aşılama, ambulans dezenfeksiyonunun sağlanması, sağlık çalışanı ve toplum eğitimi, izolasyon ve tıbbi atık kontrolü konusuna da gereken önemin verilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Aldem ve arkadaşlarının çalışmasında son bir yılda tıbbi kontrol yaptıranların sayısı %74.3 olarak bildirilmiştir (Aldem vd., 2013: 60-67). Yılmaz çalışmasında iğne batması, kesici delici aletle yaralanma, kan ve vücut sıvılarının göz ile teması sonrası katılımcılara ne yaptıklarını sorguladığında, katılımcıların %34.5'i antiseptik solüsyonla yıkama yaptığını, %3.3'ü hiçbir şey yapmadığını bildirmiştir (Yılmaz, 2012: 13-20).

Bu çalışmada ki, çalışma ortamında buldurulan kişisel koruyucu ekipmanlarla ilgili görüşleriniz nelerdir, sizce çalışan güvenliğini sağlamakta yeterli midir, nedenlerini açıklayarak

anlatınız? sorusuna, öğrencilerin yarıdan fazlası kişisel koruyucu ekipmanların çalışan güvenliğini sağlamakta yeterli olmadığını belirtmiş ve bunun nedenlerini sırası ile; koruyucu ekipmanların bulaşıcı hastalıklara karşı koruyuculuğunun yeterli olmadığı, kullanım konusunda çalışan personelde bilgi eksikliği olduğu, koruyucu ekipmanların kalitesiz ve kolay yırtılabiliyor olduğu ve bu nedenle kesici delici alet yaralanmalarını önleyemediği, ekipmanlara ulaşımın zor olduğu, ekipmanların sayıca sınırlı olduğu, kullanımının pratik olmadığı ve kurumda koruyucu ekipmanlar ile ilgili eğitimlerin yeterli olmadığı şeklinde ifade etmişlerdir. Literatür incelendiğinde Gül'ün çalışmasında acil müdahale esnasında çalışanların kendilerini her türlü riskten koruyarak çalışması için koruyucu ekipmanları rahatlıkla kullanamadıkları sonucuna ulaşılmıştır (Gül, 2012:115).

Gül'ün hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinde çalışan personele yönelik hasta ve çalışan güvenliğinin incelenmesi konusunda yapmış olduğu çalışmada, çalışanlar kendilerini güvende hissetmek için ilk ve en önemli faktör olarak yönetim desteğine ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir (Gül, 2012:115). Bizim çalışmamızda, çalışanlar için riskli durumları azaltmak ve güvenli bir çalışma ortamını sağlamak için sizce kurum tarafından alınan önlemler neler olmalıdır? sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevapların önem sırasına göre; güvenlik güçleri ile entegre (Polis, Jandarma, İtfaiye) bir çalışma ortamının sağlanması, toplumun bu konuda eğitilmesi gerekliliği, kurum tarafından desteklenerek koruyucu ekipmanların sayısının ve kalitesinin artırılması, vaka öncesi olay hakkında komuta kontrol merkezinin ayrıntılı bilgilendirme yapması, çalışan güvenliğini tehdit eden kişilere caydırıcı cezai yaptırımların uygulanmasının gerekliliği, periyodik muayene ve iletişimin önemi olduğu görülmektedir.

SONUÇ

İnsanların sosyo-ekonomik durumları, eğitim düzeyleri, sosyal statüleri ne olursa olsun acil durumlarda hızlı, etkin ve kaliteli hizmet sunumuna ihtiyaç duyar. Yaşam ile ölümün kıyısında 'altın saatler' dediğimiz olayın başlamasından sonra geçen ilk birkaç saat müdahale açısından çok değerlidir. Hastane öncesi acil sağlık profesyonelleri çoğu zaman kontrolsüz olay yerinde acil bakımı başlatmak ve devam ettirmek zorundadır. Bu nedenle, etkili bir hizmet sunumu için çalışan güvenliğinin de sağlanması gerekmektedir.

Hastane öncesi acil bakımda sağlık personeline yönelik şiddet oldukça yaygındır. Çalışmada da öğrenciler, sağlık çalışanına yönelik sözel ve fiziksel şiddeti çalışan güvenliğini tehdit eden olası risklerin başında bildirmiştir. Sözel ve fiziksel şiddeti engellemeye yönelik; çalışanların ve toplumun iletişim becerileri konusunda eğitilmesi, bu konuda farkındalıkların

artırılması ve kurum tarafından caydırıcı önlemlerin alınarak gerekli ise cezai yaptırımların uygulanması önerilmektedir. Bulaşıcı hastalıklardan korunmak ve enfeksiyonu önleyebilmek için koruyucu ekipmanların kaliteli, kolay ulaşılabilir, kesici delici alet yaralanmalarını önleyebilen ve biyolojik risk etmenlerine maruziyeti en aza indirgeyen ve/veya önleyen özelliklerde olmasına dikkat edilmeli bu konuda kurum ve sağlık profesyonelleri daha sıkı bir işbirliği içerisinde olmalıdır. Trafik kazaları ve olası iş kazaları çalışan güvenliğini tehdit eden olası riskler olarak bildirilmektedir. Ambulansların hasta ve çalışan güvenliğini destekleyecek nitelikte olması, çalışanların trafik kurallarına uyması, özellikle ambulans hareket halinde iken hasta ve sağlık profesyonellerinin emniyet kemerlerinin takılı olması ve olası risklere karşı uygun koruyucu ekipmanı kullanması önem arz etmektedir.

Sonuç olarak öğrenciler, sağlık kurumlarında ve çalışanlarda çalışan güvenliği kültürü oluşturulması gerektiğini ve sağlık çalışanlarının güvenli ortamlarda, yüksek motivasyonla etkin, hızlı ve üstün hizmet verebilmesi için kurum tarafından bu alanlardaki eksikliklerin giderilmesinin ve çalışanlar ile yöneticilerin işbirliği içerisinde çalışmalarının desteklenmesi gerektiğini açıklamışlardır.

Kaynaklar

Aldem, M. (2014). *Pediatric Hemşirelerinin Çalışan Güvenliğine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi*. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Konya.

Aldem, M., Arslan, F., Kurt, A. (2013). Sağlık Profesyonellerinde Çalışan Güvenliği. *Tıp Araştırmaları Dergisi*. 11(2): 60-67.

Arsal Yıldırım, S., Gerdan, S. (2017). Hastane Öncesi Acil Sağlık Çalışanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği Kapsamındaki Mesleki Riskleri. *Hastane Öncesi Dergisi*. 2(1): 37-49.

Çelebi, İ. (2016). Çanakkale 112 Acil Sağlık Hizmetleri İstasyonlarında Görev Yapan Sağlık Çalışanlarının Şiddete Karşılaşma Durumu ve Bu Durumun Tükenmişlik Sendromu Üzerine Etkisi. *Hastane Öncesi Dergisi*. 1(2): 1-13

Ekşi, A. (2015). *Kitlesel Olaylarda Hastane Öncesi Acil Sağlık Hizmetleri Yönetimi*. 2. Baskı, Kitapana. İzmir.

Gül, G. (2012). *Hastane Öncesi Acil Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Personele Yönelik Hasta ve Çalışan Güvenliğinin İncelenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Gülen, B., Serinken, M., Hatipoğlu, C., Özaşır, D., Sönmez, E., Kaya, G., Akpınar, G. (2016). Work-Related INjuries Sustained By Emergency Medical Technicians and Paramedics in Turkey. *Ulusal Travma Acil Cerrahi Dergisi*. 22(2): 145-149.

Hakyemez, F. (2018). *Hastane Öncesi Acil Sağlık Hizmetlerinde Görev Yapan Paramediklerin Defibrilasyon, Kardiyoversiyon Uygulama Kararı Alma ve Uygulama Konusundaki Bilgi- Beceri Düzeylerinin Değerlendirilmesi*. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Konya.

Hakyemez F., Kul, M. (2015). Acil Serviste Çalışan Sağlık Personelinin Çalışan Güvenliği Algılarının İncelenmesi. *4. Uluslararası Paramedik Kongresi ve Ambulans Rallisi Bildiri Özetleri Kitapçığı*. Bodrum.

Önal, Ö. (2015). Acil Sağlık İstasyonlarında Çalışan Personelin Mesleki Risk Durumları. *Journal of Contemporary Medicine*. 5(4): 239-244.

Özata, M., Bozođlan, H., Akkoca, Y. (2017). Acil Servis Çalışanlarının İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kapsamında Yaşadıkları Sorunların Belirlenmesi: Konya Örneđi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*. (8)19: 1-13.

Resmi Gazete, 06.04.2011. 27897 sayılı "Hasta ve Çalışan Güvenliğinin Sağlanmasına Dair Yönetmelik".

Solmaz, M., Solmaz, T. (2017). Hastanelerde İş Sağlığı ve Güvenliği. Gümüşhane Üniversitesi *Sağlık Bilimleri Dergisi*. 6,3: 147-156.

Tavşancıl, E., Aslan, E. (2001). İçerik Analizi Ve Uygulama Örnekleri. Epsilon Yayıncılık. İstanbul.

Yılmaz, A. (2012). *Denizli İlinde Görevli 112 Personelinin Geçirdikleri İş Kazaları*. Pamukkale Üniversitesi Acil Tıp ABD. Denizli.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2001). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık. Ankara.